

Bečka Ministarska Deklaracija 2012:
Obezbeđenje društva za sve generacije:
promocija kvaliteta života i aktivnog starenja

1. Mi, predstavnici država članica Ekonomske komisije Ujedinjenih nacija za Evropu (UNECE), okupljeni na Ministarskoj konferenciji o starenju u periodu 19-22.09.2012. godine, u Beču, Austrija, potvrđujemo obavezu koju smo preuzeli Berlinskom ministarskom deklaracijom 2002. godine, koja je kasnije potvrđena na Leonskoj ministarskoj deklaraciji 2007. Godine, a koja se tiče sprovođenja Regionalne implementacione strategije (RIS) Madridskog međunarodnog akcionog plana o starenju.
2. Pozdravljamo primetan produžetak očekivanog životnog veka u regionu, u smislu većeg broja ljudi koji žive duže i zdravije. Svesni smo činjenice da u nekim zemljama sa ekonomijom u tranziciji nedavni napredak u smislu produženja dugovečnosti još uvek nije uspeo da nadomesti gubitke u pogledu očekivanog životnog veka građana, posebno muškaraca.
3. Prepoznajemo činjenicu da trajne demografske promene generišu mogućnosti i izazove u regionu. Obavezani smo na to da podižemo svest o unapređenju kvaliteta njihovog života obezbeđujući im ličnu ispunjenost u poznim godinama, kao i učešće u društvenom i ekonomskom razvoju.
4. Naglašavamo prava starijih osoba i sa brigom primećujemo da je starosna diskriminacija i dalje prepreka u ostvarivanju njihovog potpunog, zdravog života kao aktivnih članova društva.
5. Imamo obavezu da odgovaramo na individualne i društvene izazove prouzrokovane starenjem populacije, i to kroz adekvatne i održive mere finansijske sigurnosti u starosti, doživotni kontinuitet zdravstvene i socijalne zaštite, uključujući doživotnu negu, i pružanje inkluzivnih sistema i podrške za aktivno starenje, doživotno učenje, i učešće u raznim sferama društva bez diskriminacije, posebno u pogledu starijih žena.
6. Svesni smo da se sprovođenje UNECE RIS/MIPAA tokom poslednjih pet godina odvijalo u okviru kontinuirane globalne finansijske krize, koja je u mnogim zemljama regiona uticala na porodice i zajednice, uključujući starije pripadnike, a posebno starije žene.
7. Takođe smo svesni da, dok neke države članice još moraju da razvijaju politički sveobuhvatnije odgovore na individualne i društvene potrebe populacije koja stari, druge pokušavaju da u budućnosti održe postojeći pristup starijih osoba adekvatnoj socijalnoj zaštiti i sistemima obrazovanja koji dobro funkcionišu, rodno orjentisanoj socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, kao i mogućnostima učestvovanja u društvu kao ravnopravnih partnera.
8. Uvažavamo značajan napredak koji su napravile mnoge zemlje članice u ostvarivanju deset obaveza UNECE RIS/MIPAA tokom drugog petogodišnjeg ciklusa. Značajna dostignuća u procesu implementacije u regionu između ostalog uključuju i sledeće:

- (a) intenzivnije skretanje pažnje kreatora politike, medija i javnosti, na pitanja starenja stanovništva i individualaca, uključujući sve veće priznanje dostojanstva, ljudskih prava i osnovnih sloboda starijih osoba, njihov potencijal da doprinesu socijalnom i ekonomskom razvoju, solidarnost između generacija i kohezije u društvu;
- (b) proširenje inicijativa da se nacionalni sistemi socijalne zaštite prilagode posledicama demografske promene;
- (c) rast učešća civilnog društva, posebno organizacija starijih osoba, u formulisanju, sprovođenju i praćenju politika koje se bave pravima, potrebama i očekivanjima starijih lica;
- (d) povećanje upotrebe inovativnih pristupa u pružanju obrazovnih usluga, usluga zdravstvene zaštite, rehabilitacije i socijalne zaštite, uključujući i tehnološke i organizacione inovacije, kao i promovisanje većeg angažovanja i saradnje javnog, privatnog i neprofitnog sektora u razvoju takvih usluga;
- (e) formiranje UNECE Radne grupe o starenju kao međuvladinog tela za regionalnu saradnju u implementaciji i monitoringu RIS / MIPAA.

9. Svesni smo da je napredovanje ka društvu za sve uzraste koje propagira MIPAA neujednačeno širom regiona. Takođe smo svesni brojnih izazova u implementaciji RIS/MIPAA, uključujući sledeće:

- (a) mnoga društva su i dalje suočena sa barijerama nastalim usled ljudskog faktora i predrasudama koje ograničavaju ostvarivanje međugeneracijske jednakosti i reciprociteta. Ostaje potreba za politikama koje zdravlje i blagostanje starijih osoba dopunjavaju merama za osnaživanje starijih osoba, posebno žena, a takođe i sprečavaju zlostavljanje starijih, zanemarivanje i usamljenost, kao i merama za jačanje solidarnosti među generacijama;
- (b) u mnogim zemljama, politike negovanja aktivnog i zdravog starenja su prilično skromne i nedostaju im neophodne mere prevencije bolesti i promovisanja zdravlja;
- (c) napredak u prilagođavanju domaćeg zakonodavstva u vezi sa radom i penzionisanjem je spor u nekim zemljama;
- (d) potreba da se nacionalni naponi usmere tako da se sistemi socijalne zaštite prilagode u pogledu demografskih promena i finansijskih izazova i dalje postoji;
- (e) rast potražnje za dugoročnom negom predstavlja dodatni izazov za javne sisteme pružanja nege, kao i za negom koju pružaju civilno društvo i porodice.

10. Do 2017. godine, odlučni smo da ostvarimo sledeće ciljeve u smislu sprovođenja UNECE RIS/MIPAA u trećem ciklusu implementacije (2013-2017):

I. Duži radni vek podržavaju, a radnu sposobnost održavaju:

- (a) Promovisanje i podržavanje zdravih stilova života i blagostanja na radu, sprečavanje i kontrola nezaznih bolesti, kao i obezbeđivanje sigurnih i zdravih uslova za rad, uključujući mere za odgovarajuću ravnotežu između posla i privatnog života sa šemama fleksibilnog radnog vremena, tokom čitave radne karijere.
- (b) Ostvarivanje veće stope zaposlenosti starijih muškaraca i žena, preko odgovarajućih podsticaja koji se odnose se na, između ostalog, oporezivanje i sisteme socijalne zaštite, radne uslove prilagođene starosti, šeme fleksibilnog

radnog vremena, informisanje, obuke koje odgovaraju starosti i programe prekvalifikacije, i mere upravljanja starošću u javnom i privatnom sektoru.

(c) Razvijanje politika tržišta rada zasnovanih na dokazima koji priznaju da su politike zapošljavanja mladih i starijih međusobno komplementarne i korisne za sve. Promovisanje pozitivnih stavova prema starijim zaposlenima i borba protiv starosne diskriminacije na tržištu rada.

(d) Mogućnost fleksibilnijeg penzionisanja i pružanje podsticaja za duži radni vek u skladu sa potrebama i težnjama pojedinca.

(e) Sprovođenje penzione reforme kako bi se prilagodila demografskim promenama, uključujući povećanje dugovečnosti i, u nekim državama članicama, rastućem broju starijih osoba koje rade u neformalnom sektoru. Promovisanje održivosti i adekvatnosti javnog i privatnog penzionog sistema i obezbeđenje univerzalne pokrivenosti, prema potrebi.

(f) Promovisanje uloge starijih radnika, kao prenosilaca znanja i iskustva na mlađe radnike.

II. Participacija, nediskriminacija i socijalna inkluzija starijih osoba se promovišu sledećim:

(a) Smanjenje materijalne ugroženosti, siromaštva i socijalne isključenosti među starijim osobama, naročito ženama, kao i olakšavanje pristupa starijih lica resursima za zadovoljenje njihovih potreba.

(b) Preduzimanje mera za borbu protiv diskriminacije zasnovane na polu, rasnom ili etničkom poreklu, religiji ili verovanju, invaliditetu, starosti ili seksualnoj orijentaciji.

(c) Osnaživanje ljudi da ostvare svoje potencijale za fizičko, psihičko i socijalno blagostanje tokom čitavog životnog ciklusa i da u potpunosti učestvuju u društvu u skladu sa svojim potrebama, željama i mogućnostima.

(d) Obezbeđivanje doživotnog pristupa različitim oblicima kvalitetnog obrazovanja i obuke, uključujući i napredne tehnologije.

(e) Olakšavanje učešća starijih osoba u političkom, ekonomskom, kulturnom i društvenom životu.

(f) Olakšavanje učešća starijih osoba, naročito žena, u procesima odlučivanja na svim nivoima, kako direktno, tako i kroz organizacije starijih osoba širom civilnog društva.

(g) Borba protiv predrasuda o starijim osobama kroz kampanje za podizanje svesti i podsticanje medija i drugih aktera koji kreiraju javno mnjenje da predstave starosno izbalansiranu sliku društva, istaknu pozitivne aspekte starenja, razvijaju nediskriminatorne predstave starijih osoba, kao i da šire informacije o starenju kao prirodnoj fazi u individualnom razvoju. Uključivanje starijih lica u planiranje, sprovođenje i evaluaciju takvih medijskih programa.

(h) Podsticanje lakog pristupa mladih i starijih lica informacijama i obrazovanju u vezi obezbeđivanja njihovog dostojanstva i ljudskih prava.

(i) Unapređenje prikupljanja i razmene podataka, statistike i kvalitativnih informacija za bolje praćenje kvaliteta života i dostojanstva starijih osoba, uključujući i slučajeve kršenja i

zloupotrebe prava, u cilju osmišljavanja i primene odgovarajućih mera politike na osnovu dokaza.

(j) Uzimanje u obzir različitih potreba sve većeg broja starijih osoba među etničkim manjinama i imigrantima kako bi se obezbedilo njihovo integrisanje i ravnopravno učešće u društvu.

III. Dostojanstvo, zdravlje in nezavisnost starog doba se promovišu i čuvaju kroz:

(a) Očuvanje dostojanstva starijih osoba, naročito onih sa invaliditetom, kao i jačanje osećaja pripadnosti i samopouzdanja kroz mere koje za cilj imaju, između ostalog, borbu protiv svakog oblika predrasuda, zanemarivanja, zlostavljanja i diskriminacije.

(b) Jačanje mera za promociju zdravlja, nege i zaštite, kao i prevenciju bolesti i povreda u svim uzrastima, na taj način smanjujući verovatnoću bolesti i invaliditeta i pomažući obezbeđivanju fizičkog i mentalnog funkcionisanja na visokom nivou, samostalnog života, kao i aktivnog učešća tokom životnog veka.

(c) Davanje posebne pažnje preventivnim merama, ranoj dijagnozi i lečenju, nezi, posebno dugoročnoj zaštiti i socijalnoj zaštiti osoba koje pate od Alchajmerove bolesti i drugih demencija, istovremeno obezbeđujući njihovo dostojanstvo i nediskriminaciju u društvu.

(d) Poštovanje samoopredeljenja i dostojanstva, kao osnovnih vrednosti do kraja života pojedinca. Konkretno ovo treba da bude glavni stav u pružanju nege i medicinskoj praksi uključujući dugoročnu i palijativnu negu.

(e) Cilj da se obezbedi da starije osobe održe najviši mogući nivo zdravstvene, socijalne i funkcionalne sposobnosti pre, tokom i nakon prirodnih i nesreća izazvanih ljudskim faktorom, unapređenjem koordinirane podrške.

(f) Olakšavanje pristupa visoko kvalitetnoj robi i uslugama prilagođenim starosti, koje su pristupačne i efikasne, i poboljšanje mobilnosti kroz sredine prilagođene starosti.

(g) Razvoj inovativnih metoda i tehnologija za pouzdanu, pristupačnu i bezbednu podršku i negu starijih osoba u kući.

(h) Obezbeđivanje "starenja u mestu", promovišući usluge i podršku pojedincu i porodici da bi starije osobe nastavile da žive onoliko dugo koliko je to moguće u sopstvenom okruženju i zajednici. Ove usluge treba da uzmu u obzir posebne potrebe žena, sa naglaskom na one koje žive same.

(i) Promovisanje arhitektonskih prepravki i inovativnog dizajna domova u cilju prilagođavanja na izmenjene potrebe i funkcionalne sposobnosti osoba kako stare.

(j) Pružanje podrške, odgovarajućim sredstvima, aranžmanima samopomoći starijih osoba za samostalni ili život sa asistencijom, uključujući međugeneracijske stambene objekte i uz potvrdu da su individualne potrebe procenjene i da se one ispunjavaju na odgovarajući način bilo u instituciji ili kod kuće.

(k) Obezbeđivanje kontinuirane pristupačne, visoko kvalitetne nege, koja varira od aranžmana primarne i nege u zajednici do raznih oblika institucionalnog zbrinjavanja.

(l) Priznavanje i poboljšanje situacije neformalnih i formalnih negovatelja, uključujući negovatelje-migrante, kroz obuke i dostojanstvene radne uslove, uključujući i adekvatnu naknadu.

(m) Prepoznavanje i podrška porodičnim negovateljima, koji su uglavnom žene, u ostvarivanju njihovih zahtevnih zadataka, uključujući odredbe za uravnoteženje odnosa između posla i porodičnih obaveza, kao i mere socijalne zaštite.

IV. Međugeneracijska solidarnost se održava i unapređuje sledećim:

(a) Promocija i jačanje dijaloga i višegeneracijskog dijaloga i međugeneracijskog učenja od strane svih zainteresovanih strana, uključujući i vlade, nevladine organizacije, privatni sektor, medije i javnost.

(b) Unapređenje saradnje između omladinskih organizacija i organizacija starijih osoba.

(c) Priznavanje vrednosti i podsticanje zajedničkog volontiranja ljudi svih uzrasta.

(d) Izrada i sprovođenje edukativnih kampanja za širu javnost, a naročito mlađe generacije, o pitanjima stanovništva i individualnog starenja. To bi trebalo da obuhvati učenje o zdravom, aktivnom starenju kao delu životnog toka, u nastavnim planovima svih obrazovnih institucija, a takođe i podizanje svesti među starijim osobama o pitanjima, uslovima života i izazovima za mlađe generacije.

(e) Shvatanje da solidarnost između generacija takođe znači adekvatnu i održivu socijalnu zaštitu starijih osoba, priznajući da stariji muškarci i žene nastavljaju da daju važni doprinos svojim zajednicama na različite načine, uključujući i trajno zapošljavanje, pružanje besplatne nege mlađim i starijim članovima porodice, učestvovanje u volontiranju, kao i transfere gotovine i u naturi, a sve u korist mlađih članova njihovih porodica i zajednica. (NVO)

(f) Razvoj i sprovođenje društveno odgovornih, finansijski zdravih i održivih strategija koje obuhvataju potrebe, kapacitete i očekivanja sadašnjih i budućih generacija, promovišući jednake mogućnosti za njihovo samoopredeljenje.

11. Za ostvarivanje strateških ciljeva u sprovođenju UNECE RIS/MIPAA u period 2013-2017, ističemo značaj uvođenja generalne ideje o starenju i promovisanja aktivnog starenja po definiciji Svetske zdravstvene organizacije (SZO) u nacionalnim političkim procesima, posebno ugrađivanjem pristupa životnog toka. Takođe naglašavamo potrebu da se osloni i nastavi, tamo gde je moguće, na nedavne međunarodne obaveze koje su relevantne za promociju aktivnog starenja, uključujući prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti, i rešavanje socijalnih determinant zdravlja.

12. Nastojaćemo da se u društvima podigne svest o sveukupnim prednostima promovisanja aktivnog starenja danas i u budućnosti, ističući potrebu izdvajanja dovoljno sredstava za primenu. Takođe ćemo nastojati da u celom regionu širimo inovativne i efikasne pristupe za politike delovanja, na primer one promovisane tokom Evropske godine za aktivno starenje i solidarnost između generacija (2012) i narednih aktivnosti.

13. Takođe ističemo da politike starenja i njihovo sprovođenje treba da se posmatraju kao zajedničke odgovornosti svih glavnih aktera u društvu. Shodno tome, postoji potreba da se efikasno promoviše saradnja vlada, kreatora politike, privatnog sektora, socijalnih partnera, istraživača i organizacija starijih osoba i za starije osobe, kao i drugih nevladinih organizacija.

Takva saradnja je od posebnog značaja za identifikovanje problema koji zahtevaju nove politike, za formulisanje odgovarajućih odgovora i za efikasno sprovođenje, monitoring i evaluaciju politika starenja zasnovanih na dokazima.

14. Svesni smo da je istraživanje od vitalnog značaja za razvoj i implementaciju efikasnih politika i programa. Održive istraživačke infrastrukture, unapređenje prikupljanja podataka, longitudinalno istraživanje i međusektorsku saradnju treba dalje jačati i razvijati.

15. Uvažavamo doprinos civilnog društva i samih starijih ljudi u pokretanju odredbi RIS/MIPAA i obavezujemo se da održimo kontinuiranu saradnju između svih glavnih aktera u procesu implementacije.

16. Cenimo doprinos Evropskog centra za politiku i istraživanje socijalne zaštite, zajedno sa Ujedinjenim nacijama i Međunarodnim institutom za starenje Ujedinjenih nacija, - Malta (INIA), sprovođenju UNECE RIS / MIPAA.

17. Prepoznamo ulogu nacionalnih korespondenata za starenje i Radne grupe za starenje UNECE u vođenju sprovođenja i praćenja RIS/MIPAA širom regiona i obezbeđivanju razmene informacija i najboljih praksi. Kroz rad Biroa, Radna grupa za starenje je izradila drugu reviziju i proces ocenjivanja RIS/MIPAA i pripremila ovu Ministarsku konferenciju o starenju.

18. Posvećeni smo održavanju Radne grupe o starenju kao dugoročnog međuvladinog tela unutar UNECE okvira za sprovođenje i praćenje RIS/MIPAA i podržaćemo njene aktivnosti suštinski i doprineti finansijski koliko je to moguće.

19. Cenimo ulogu Sekretarijata UNECE, u saradnji sa drugim zainteresovanim stranama, u pružanju pomoći zemljama članicama u sprovođenju UNECE RIS/MIPAA i Bečke Ministarske deklaracije 2012 kroz, između ostalog, podršku u razvoju nacionalnih kapaciteta za starenje. Saradnja između UNECE Sekretarijata i njegovih glavnih partnera u okviru sistema UN, u posebno sa entitetima koji rade na starenju, kao što su UNFPA i Regionalna kancelarija SZO za Evropu, treba da bude ojačana.

20. Zahvaljujemo Komisiji Evropske unije za finansijski doprinos organizaciji foruma za istraživanje i civilno društvo.

21. Izražavamo iskrenu zahvalnost Austriji za ulogu domaćina 2012 UNECE Ministarske konferencije o starenju i njihovo gostoprimstvo.